

BOGANMELDELSER

Jens Warming: LANDBRUGETS GRÆNSE-KALKULATIONER. G. E. C. Gad. København 1933. 130 Sider.

I Forordet til sin Afhandling »Landbrugets Grænse-Kalkulationer«, siger Professor Warming, at han har set det som sin Opgave at sætte Landøkonomernes Tanker i Bevægelse og at gøre dem mere fortrolige med Grænsenytte-Tankegangen. Begge de nævnte Formaal er selvfølgelig prisværdige, og Anmelderen kan som Landmand ikke noksø paaskønne, at en Nationaløkonom ofrer saa megen Flid og Interesse paa Studiet af Landøkonomi og Forsøgsberetninger m. v., som Professor Warmings Bog bærer Vidne om. Alligevel maa jeg med Beklagelse tilstaa, at Bogen — efter mit Skøn — neppe vil naa sine Formaal i det Omfang, som den ifølge Forfatterens Indsats egentlig havde Krav paa.

Selvom Grænsenytte-Teorien paa flere Omraader lader sig tilpasse paa Landbrugsforhold, tror jeg ikke paa, at den som Basis for Landbrugets Driftsøkonomi og Driftskalkulation i Praksis kan faa nær saa stort Raaderum, som Professoren synes at mene. Grunden er den ganske simple, at vi i Landbruget altid arbejder og disponerer under Forhold af en saadan Art, at kun et ganske ringe Antal af de Faktorer, der bestemmer Udbyttet, paa Forhaand lader sig forudse, maale eller beherske. Vi stilles i Landbruget overfor den Opgave at løse Ligninger med Tusinder af ubekendte, men kun ganske enkelte bekendte Størrelser. Der vindes følgelig ikke stort ved meget specificerede Kalkulationer paa Basis af teoretiske Skalaer over faldende Grænseværdi og stigende Offer. Tankegangen kan være rigtig nok i og for sig, men hvad nytter det, naar man skal gætte sig til de Tal, som skal indsættes i Rækkerne, og naar Resultatet i Praksis kan blive et ganske andet end forudsat, fordi nogle af de Forudsætninger, man opererer med paa Papiret, kan variere saa stærkt — uden at Variationerne kan forudses —, at Facis i Marken slet ikke ligner det forudberegnete. Overfor talrige af Professorens Eksempler paa, hvordan Grænsenytteteorien kan anvendes, vil Praktikerne og den landøkonomiske Teoretiker, der har Benene paa Jorden, simpelthen indvende, at den nødvendige Simplificering af Forudsætningerne og vor manglende Viden om, hvordan ukendte eller ukontrollable Faktorer vil virke, paa Forhaand berøver Regnestykkets Resultat Broderparten af Interesse, fordi Forbindelsen med Virkeligheden er gaaet tabt.

Et tydeligt Eksempel herpaa er Kapitlet om »Grænsekoen« — et Forsøg paa at regne ud, hvilket Antal Køer, der giver Maksimum af Indtægt for Landmanden under givne Forhold. Her mener Forfatteren, at en Talrække, der viser faldende Udbytte pr. Ko efterhaanden som Besætningen øges, vil klar-

BOGANMELDELSER

Jens Warming: LANDBRUGETS GRÆNSE-KALKULATIONER. G. E. C. Gad. København 1933. 130 Sider.

I Forordet til sin Afhandling »Landbrugets Grænse-Kalkulationer«, siger Professor Warming, at han har set det som sin Opgave at sætte Landøkonomernes Tanker i Bevægelse og at gøre dem mere fortrolige med Grænsenytte-Tankegangen. Begge de nævnte Formaal er selvfølgelig prisværdige, og Anmelderen kan som Landmand ikke nok saa paaskønne, at en Nationaløkonom ofrer saa megen Flid og Interesse paa Studiet af Landøkonomi og Forsøgsberetninger m. v., som Professor Warmings Bog bærer Vidne om. Alligevel maa jeg med Beklagelse tilstaa, at Bogen — efter mit Skøn — neppe vil naa sine Formaal i det Omfang, som den ifølge Forfatterens Indsats egentlig havde Krav paa.

Selvom Grænsenytte-Teorien paa flere Omraader lader sig tilpasse paa Landbrugsforhold, tror jeg ikke paa, at den som Basis for Landbrugets Driftsøkonomi og Driftskalkulation i Praksis kan faa nær saa stort Raaderum, som Professoren synes at mene. Grunden er den ganske simple, at vi i Landbruget altid arbejder og disponerer under Forhold af en saadan Art, at kun et ganske ringe Antal af de Faktorer, der bestemmer Udbyttet, paa Forhaand lader sig forudse, maale eller beherske. Vi stilles i Landbruget overfor den Opgave at løse Ligninger med Tusinder af ubekendte, men kun ganske enkelte bekendte Størrelser. Der vindes følgelig ikke stort ved meget specificerede Kalkulationer paa Basis af teoretiske Skalaer over faldende Grænseværdi og stigende Offer. Tankegangen kan være rigtig nok i og for sig, men hvad nytter det, naar man skal gætte sig til de Tal, som skal indsættes i Rækkerne, og naar Resultatet i Praksis kan blive et ganske andet end forudsat, fordi nogle af de Forudsætninger, man opererer med paa Papiret, kan variere saa stærkt — uden at Variationerne kan forudses —, at Facis i Marken slet ikke ligner det forudberegnete. Overfor talrige af Professorens Eksempler paa, hvordan Grænsenytte-teorien kan anvendes, vil Praktikerne og den landøkonomiske Teoretiker, der har Benene paa Jorden, simpelthen indvende, at den nødvendige Simplificering af Forudsætningerne og vor manglende Viden om, hvordan ukendte eller ukontrollable Faktorer vil virke, paa Forhaand berøver Regnestykkets Resultat Broderparten af Interesse, fordi Forbindelsen med Virkeligheden er gaaet tabt.

Et tydeligt Eksempel herpaa er Kapitlet om »Grænsekoen« — et Forsøg paa at regne ud, hvilket Antal Køer, der giver Maksimum af Indtægt for Landmanden under givne Forhold. Her mener Forfatteren, at en Talrække, der viser faldende Udbytte pr. Ko efterhaanden som Besætningen øges, vil klar-

gøre Sagen. Tanken er muligvis rigtig. Men ingen formaar at sige, hvilke Tal Rækken skal indeholde. Alene Svingningerne i Aarets Høst umuliggør det, og helt haabløst er det, naar Prissvingningerne tages med i Betragtning. Endelig er en Ko og en Ko ikke blot to Ting, men mange. Giver Koen 300 kg Smør eller 100? Ej heller dette ved vi forud. Jeg tror derfor ikke paa, at man i Praksis kan opstille Talrækken eller ad denne Vej finde »Grænsekoen«, og ej heller det bedst specificerede Regnskab kan i saa Henseende hjælpe stort under saa urolige Prisforhold, som vi faktisk har. Regnskaber belyser altid Fortiden, men hvad der var rigtigt sidste Aar kan godt være galt næste. Hermed være ikke sagt, at jeg underkender Regnskabernes og Kalkulernes Værdi. Meningen er blot at paapege, at de ikke kan staa alene, men maa suppleres af Landmandens mere eller mindre intuitive Skøn.

Professor W. er selv klar over, at Fejl kan forefindes i hans Afhandling, der jo ligger delvis paa Omraader, hvor landbrugsteknisk Viden spiller en Hovedrolle. Meget væsentlige Fejl eller Misforstaaelser af de landbrugstekniske Enkeltheder har jeg ikke konstateret, men derimod bærer Størsteparten af Bogen Vidne om, at den er skrevet af en Mand, som mangler det Korrektiv paa Teorien, som Praktikerne har i sin daglige Erfaring. Dette skal selvfølgelig ikke bebrejdes Forfatteren — ingen kan være Specialist paa alle Omraader — men det fører med sig, at det har været ham vanskeligt at sondre væsentligt fra mindre væsentligt. Bogen har derved faaet en Masse Petitesser med, hvis Hovedvirkning er, at de ofte tager Luven fra de mange fortrinlige Iagttagelser og Bemærkninger, den indeholder. Dette maa beklages, thi det medfører, at Bogens røde Traad skjules saa meget af graat i graat, at det kræver uforholdsmæssige Anstrængelser for Læseren at finde den frem og — som Forfatteren ønsker — spinde videre paa den. — Forfatteren tager til Orde for »Budgetmetoden« i Landbrugsregnskaberne. Jeg skal ikke benægte, at Metoden har visse gode Egenskaber — ej heller, at »Sektionsmetoden« har væsentlige Fejl. Professoren siger, at Budgetmetoden har den Fordel, at man her arbejder med Kvantiteter indenfor Landbrugets indre Omsætning i Stedet for med Priser. Dette er naturligvis rigtigt, men Spørgsmaalet er saa, om Kvantitetsopgørelserne er stort bedre. Forfatteren giver som Eksempel: »*a* Tons Staldgødning medfører et Merudbytte af *b* Tons Roer + *c* Tons Korn. Roerne giver *d* Tons Mælk, disse Smør, som giver Penge og Skummetmælk, som giver Flæsk, der giver Penge; de *c* Tons Korn giver dels Penge, dels Halm, der som Foder giver visse Kvanta o. s. v.«. Det ser jo meget godt ud paa Papiret, men naar Bogstaverne skal erstattes med Tal, hører enhver Nøjagtighed op. Vil man føre Regnestykket igennem, skal man uhjælpeligt gætte sig til Talværdierne. Hele Kalkulen er derfor ikke stort bevendt. Noget væsentligt Fremskridt fremfor Sektionsmetodens Priser for indre Omsætninger betyder den ikke.

Det vil neppe af Hensyn til Tidsskriftets Pladsforhold være forsvarligt at fremdrage de talrige Eksempler i Bogen, hvor Landmanden med Beklagelse maa erklære, at Forfatteren fører sin Metode længere ud, end Forholdene i Virkelighedens Verden berettiger til, ej heller tør jeg med Eksempler verificere den Opfattelse, at det ofte er ganske umuligt at konstatere de Grænseværdier, som han meget rigtigt paapeger burde benyttes. Jeg maa nøjes med at fastslaa som min personlige Dom, at Bogen har meget store Svag-

heder. Men samtidig kan jeg ikke undlade at fremhæve, at den har saa mange gode lagttagelser og kloge Bemærkninger, at det vil være Synd, hvis Landbrugets Driftsøkonomier lader den forsvinde upaaagtet.

Thomas Junker.

Johan Åkerman: EKONOMISK FRAMATSKRIDANDE OCH EKONOMISKA KRISER. Kooperativa Förbundets Bokförlag, Stockholm 1931. 240 S. 3 Kr. 50 Öre. Tysk Udgave: ÖKONOMISCHER FORTSCHRITT UND ÖKONOMISCHE KRISEN. Julius Springer, Wien 1932. 137 S. RM. 5.60.

Denne Bog vil utvivlsomt finde mange Læsere. Den har mange af et populærtvidenskabeligt Værks bedste Egenskaber. Den fører ikke Læseren ind i langsommelige svært forstaaelige Ræsonnementer og trætter ikke med statistiske Talkolonner. Den giver tværtimod i et levende billedrigt Sprog et malende og umiddelbart anskueligt Udsyn over det økonomiske Systems Udvikling og rytmiske Bevægelser. Men Bogen er ikke populærtvidenskabelig i den Forstand, at dens Formaal er at gøre Økonomien almentilgængelig og popularisere Videnskabens fastslaaede Resultater. Åkerman gaar tværtimod løs paa adskillige af de mest omtvistede Problemer og sætter sig for at reformere den videnskabelige Metode. Dette er en Opgave af allerstørste Vigtighed; men den er ikke løst med en almindelig Programudtalelse, om at den spekulative, metafysiske klassiske Økonomi maa erstattes af en exakt Videnskab, der anvender Naturvidenskabernes Metoder. Det er et meget vanskeligt Spørgsmaal, at afgøre i hvilket Omfang de saakaldte naturvidenskabelige Metoder lader sig overføre paa Samfundsvidenskaberne; men man kan vel enes om, at al videnskabelig Metode maa bygge paa logisk Stringens og omhyggelig Virkelighedsiaagttagelse. Paa begge Punkter kan der rejses Indvendinger mod Åkermans Fremstilling.

Det statistiske Materiale, der skal underbygge Fremstillingen, er spinkelt og ensidigt og forelægges oftest i en Form, der ikke giver Læseren Muligheder for nærmere Prøvelse eller Kontrol. F. Eks. viser en Figur S. 101 »det engelske og det amerikanske Priseniveaus Bevægelser« uden nogen Omtale af de benyttede Indexcifre. Kildehenvisninger er konsekvent udeladt.

Dernæst har Åkermans Ønske om at gøre Fremstillingen saa levende og anskuelig som muligt ofte ført til manglende Præcision. Den stærke Brug af Billeder og Sammenligninger med Dagliglivets Genstande er ofte meget svævende. Billederne er heller ikke altid lige velvalgte; naar det f. Eks. hedder »Guldet är en sergeant (som ser till att det råder rättning i industrinationernes led ...)«, trækker man paa Smilebaandet og mindes Sven Dufvas Fader. Et andet Exempel paa, at den journalistiske Penneføring tager Overtaget, finder man S. 60. Der tales om de naturlige Sæsonsvingningers grundlæggende Betydning for Fremskridtet som Incitament for den økonomiske Foretagsomhed, og Forfatteren omtaler de store Temperatursvingninger i U. S. A. og fortsætter: »Kapitalbildningen, som är det ekonomiska framåtskridandets underlag, blir i ett sådant land särskilt stimulerad av de yttre förhållande. I ett annat land, t. e. Italien, är mottättningen mellan sommer och vinter mindre kraftig och impulsen till företagsomhet på långt sikt blir där mindre«.

Dette lyder meget bestikkende. Vi tror jo — fra vore Skolebøger — at vide, at en Amerikaner er en energisk Mand med kraftige Kæber og Syd-